

ELOFIZETÉS.

HÉLYBEN ES VIDEKEN

Egy évre 84 kor.
Fél évre 42 kor.
Egy negyed évre 21 kor.
Egy hóra 7 kor.

Nyitási költségek
mégállapodás szerint.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.

TELEFON-SZÁM: 107.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.

TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1918.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Hétfő, november 4.

Becsüljük meg őket!

Aradon már teljes a rend és remélni lehet, hogy megye központi ereje a vidéki anarchiát is képes lesz megfékezni. Nem szabad azonban magunkat ámitanunk, nem szabad hinnünk, hogy jelenlegi szervezetünk most már eléggé kiépített, hiszen a frontról hazaözönlő katonák áradata tovább tart s ha résen nem leszünk, ha a rend szervezését jobban ki nem fejlesztjük, napok múlva talán újra s olyan erővel lángolnak fel a rendbontó szenvedélyek, hogy azokat megfékezni többé képtelenek leszünk.

Legnagyobb figyelmet kell fordítani az állomásra, a hol állandóan igen erős őrséget kell tartanunk. A z Erdélyből jövő és Erdély felé menő vonatról az utazó katonákat le kell az állomáson szállítani és a vasúti kocsikban talált összes fegyvereket el kell kobozni. Ha erőteljes őrség és felállított gépfegyverek támogatják az erélyes fellépést, úgy ez nemcsak lehetővé fogja tenni, hogy minden vérontás nélkül történjék a katonák lefegyverzése, de egyúttal nyomatékos figyelmeztetés is lesz a hazatérő katonáknak, hogy a rend helyreállott, s hogy a népszabadság nem egyenlő a szabad rablás és szabad gyilkolással. Az új rend iránti tiszteletet vizslik haza falvaikba. Ezt a katonákkal szóval is meg lehet értetni, de lehet nekik felvilágosító nyomtatványokat is adni. Előterjesztést kell tenni az országos katonatanácsnak, hogy ilyen eljárásra utasítsa mindazokat a nagy városokat, a hol erőteljes őrség érvényt tud szerezni az ilyen erélyes fellépésnek.

A polgárőrség szervezetét rendszeressé és általánosan kötelezővé kell tenni. Nem szabad tűrni, hogy egyesek 24 óráig legyenek állandóan terhes, koruknak és testi erejüknek meg nem felelő szolgálatnak kitéve, míg sok ezren ma is megszkott kényelemben szórakozásainak élnek.

De szervezni kell a polgárőröket a szolgálatnak megfelelőleg fizikai erejük és szellemi képességeik alapján is úgy, hogy a rend fenntartásában mindenki teljes képességével vehessen részt.

Gondolni kell arra is, hogy a polgárőrség kilenc tizedrészében szegény munkásemberekből nem hadi milliomosokból áll. Ezeknek sem élelmezése, sem ruházata nem áll arányban a vállalt szolgálat nehézségeivel. Ezeket haladéktalanul fel kell a katonai ruhátrákból ruháztatni s a katonaságtól karszallaggal megkülönböztetni. És főképp gondoskodni kell, hogy jól élelmezzék őket. Egyenesen égbekiáltó igazságtalanságnak kell minősíteni, hogy míg a milliomos urak meleg szobában dus vacsoránál ülnek, az élelüket és vagyonukat védők üres gyomruk következtében szédelegve menjenek a fosztogatók sortüze elé.

Ezeket a dolgokat meg kell szüntetni. Megdöbentő, hogy micsoda szűkkeblűség, micsoda önzés tölti el a város vagyonos osztályát. Több

mint 48 órája hangzott el a felhívás a polgárőrség céljaira való adakozásra és a begyűlt összegből három napig sem lehetne jól élelmezni a polgárőröket. Pellengérré kell állítani ezeket az embereket, vagy kényszeríteni, hogy vagyonuknak megfelelően adakozzanak és be

kell sorozni polgárőrnek, hogy tudják meg, hogy minő munkát végeznek azok.

Illő volna, hogy a hadi-milliomosok a lejátszódott eseményekből végre tanuljanak valamit.

Ujvári.

Statárium Aradon és Aradvármegyében:

(A helyőrség felesketése. — Szervezik a nemzetőrséget.)

A vármegyében előforduló fosztogatások, gyújtogatások és rablások komoly és elhárító lépésre kényszerítik a hatóságokat. Dr. Barabás Béla főispán az aradi katonatanácsal egyetértésben felterjesztést intézett a kormányhoz, hogy rendelje el Arad város és Arad vármegye területére a statáriumot úgy a katonai, mint polgári személyekre. A statárium ki fog terjedni gyilkosság, rablás, gyújtogatás, fegyver és hadiszer eltitkolás, a törvényes rend elleni bujtogatás, magán- és állami vagyon pusztítása és rombolása eseteire.

Az aradi helyőrség felesketése.

Dr. Barabás Béla, Aradváros főispánja ma az újságírókkal a következőket közölte:

— A Nemzeti Tanács ma telefonon felhívta Barabás Béla főispánt és érdeklődött a városban uralkodó közállapotokról és az itteni románság magatartásáról. A főispán tudomására hozta a Nemzeti Tanácsnak, hogy a pénteki népgyűlés nem tartotta szükségesnek a néptanács megalakítását. A rend fenntartására polgárőrséget szerveztek, amely már nagyon jól működik. A városban teljesen helyreállott a rend. A megyében még vannak zavargások, a melyek elfojtásában sikeresen működnek közre az aradi polgárőrök, akik mindenütt megjelennek, ahol szükség volt rájuk.

A Nemzeti Tanács utasította a főispánt, hogy néptanács hiányában ő vegye ki a hűség esküt az aradi tisztektől és legénységből. Az eskütétel a közeli napokban lesz.

A Nemzeti Tanács magyar, német és román nyelven proklamációt bocsájtott ki a rend helyreállítására irányuló testvéri együttműködésről. A proklamációt a papok a szószékről fogják kihirdetni.

Felállítják a nemzetőrséget.

Variassy Lajos polgármester a hadügyminisztertől ma a következő táviratot kapta:

A város Polgármesterének. Felhívás. Magyarország népéhez! Katonák, munkások, polgárok! A Nemzeti Tanács megbízásából elrendelem: a rendes közbiztonság fenntartására minden városban, nagy- és kisközségben az arra önként jelentkező hazafias elemekből „Nemzeti őrség” szervezendő. Ezen nemzetőrségbe minden már otthon levő katona (tisztet beleértve), testileg alkalmas munkás és polgár beléphet, de a nemzetőrség állománya

sehol sem lépje túl a helyi lakosság 5 százalékát. Az osztagok a helyi viszonyok szerint szakasz, század, illetve zászlóaljakra tagozandók. Ezen nemzetőrség célja a közrend, valamint vagyon- és személybiztonság fenntartása, szervezésileg vezetésileg a meglévő rendőrséggel és tűzoltósággal egyesítendő és városokban a városi rendőrkapitánynak, minden más helyen a község által választott parancsnoknak rendelő alá. A nemzetőrség tagjai rendes foglalkozásukat folytathatják és csakis rövid begyakorlásra, készletelési, járőr és őrszolgálatra lesznek megfelelő felváltásra kötelezők. Karhatalmi célokra azonban az illető hely nemzetőrségének osztaga teljes létszámmal kell kivonulnia. A nemzetőrség minden tagja rendes polgári jövedelmén (fix fizetésén) kívül napi 30 korona pótdíjban részesül, egyéb kedvezmények iránt később fogok intézkedni. Belépő tisztek rendes járandóságukon kívül napi 40 koronát kapnak. A viszonyok szerint minden 40—50 ember után egy tiszt vehető állományba, mint szakaszparancsnok, a magasabb kötelek számára tisztek külön számításandók, a személyi járandóságukból felmerülő költségeket az állam fogja viselni. A megalakított őrség a népkormányra felelős és 6 hónapi kötelezettséget vállal. A szervezés befejezte és a létszám mielőbb sürgönyileg hozzám bejelentendő. A magyar hadügyminiszter.

A Nemzetőrségbe való felvételre kedd reggel a főkapitányságnál lehet jelentkezni.

Miután a polgárőrök soraiban sűrűn elhangzik az az óhajítás, hogy ők saját otthonukat és annak környékét szeretnék őrizni elsősorban, a katonai parancsnokság ennek is eleget akar tenni és ezért már holnap megkezdik a polgárőrség átszervezését. Az új rend szerint lesz egy központi parancsnokság, a melynek élére Resch Ferenc altábornagy kerül, ez alá pedig hat kerület fog tartozni, mindegyik élén egy tiszt-parancsnokkal és a polgárőrök mindegyikét saját kerületébe fogják beosztani szolgálati felteire.

Jelentkezzenek a tisztek.

Az aradi térparancsnokság a lapok után a következő felhívást teszi közzé:

Az összes jelenleg Aradon tartózkodó tisztek és tisztjelöltek, bármilyen fegyvernemhez és csapattesthez tartoznak, tekintet nélkül arra,

hogy szabadságon vannak, vagy közlekedési zavarok miatt Aradon rekedtek, a holnapi nap folyamán lehetőleg délután két órakor jelentkezzenek szolgálatára a tőrparancsnokságon.

Déva is csatlakozott a Nemzeti Tanácshoz

(Örömmámorban a város. — Megalakult a diák-tanács. — Akeioba lépett a polgárórség. — Katonák fosztogatása a vasuti állomáson.)

(Dévai tudósítónktól) A tegnapi nap Déva város örömapja volt. A hatalmas tömegekben tüntető nép a délutáni órákban a városháza előtti főtéren gyülekezett, ahol dr. Leitner Mihály ügyvéd, a „Hunyadvármegye” szerkesztője és a dévai radikális párt vezére gyűjtő beszédben vázolta az események nagyságát és felkérte Déva város népét, hogy csatlakozzék ahhoz a törvényes hatalomhoz, amelynek egye dülő célja az ország ujjíteremtése és népeinek boldogítása, függetlenül minden más nemzet befolyásától. Harsogó eljenzés közepette jelentette be csatlakozását a nép, amely a szónokokkal együtt éltette gróf Károlyi Mihályt, a Nemzeti Tanácsot és a szabad, független Magyarországot. A szónok intó kérésére a tömeg ezután csendben, nyugodtan szétszórt.

Este fél nyolc óra a városháza tanács-teremben gyűltek össze a vezető körök képviselői. A gyűlésen résztvett a város minden rendű és ragu férfa, ugyszintén a már megalakult Diák Tanács képviselői is. A gyűlés fő tárgya a polgárórség megszervezése volt, amelyhez örömmel jelentette csatlakozását a diákság is. A polgárórség még az éjszaka folyamán akcióba is lépett. Egy rendőrszét, vagy altiszt vezetése mellett erős őrszettek cirkáltak a városban és ügyeltek arra, hogy mindenütt a legnagyobb rend és nyugalom uralkodjék. A város belső területén nem is történt eddig semmi rendzavarás. A nép nyugalommal várja az események fejlődését.

A vasuti pályaudvarra az esti órákban egy katonavonat futott be, amely Csikmegebe volt irányítva. A katonák észrevették, hogy a szomszédos sínpáron egy dohányal és borral megrakott vonat áll. Erre mindannyian klugrottak a kocsikból és nekiestek a megrakott vonatnak, amelynek minden kocsiját feltörték és teljesen kifosztották. A pályaudvaron szolgálatot teljesítő őrség és katona-rendőrség közbe lépett, de a tulerővel szemben meg kellett hátrálnia. A katonák megtámadták őket, letépték a sapkarózsáikat és az altiszteknak a rangját és szuronybojtiát. A katonák ezek után darabokra törték fegyvereiket és kidobálták a vonat ablakán. Délután 3 óra 40 perckor érkezett a dévai állomásra a budapesti személyvonat, amely legnagyobbbrészt katonákkal volt tele. Alig állt meg a vonat az állomáson, a vonat ablakából több lövés dördült el az állomás épületére, mire az oda kivezényelt géppuskás szakasz parancsnoka, egy hadnagy, rálovetett a vonatra. A sajnálatos eseménynek két civilhalottja van, egy 42 éves parasztasszony és egy 25—30 év körüli férfi.

A szomszédos Piski állomáson is kisebb-nagyobb zavargások történtek. A mai napon azonban mindenütt rend és nyugalom van. A megye lakossága példás magaviseletről tesz tanúságot.

Lángban áll a Délvidék.

(Zendülő katonák fosztogatnak, rabolnak és gyujtogatnak.)

Temesvárról jelentik: Temes megyében és az egész Délvidéken az elszabadult katonabandák rabolnak, pusztítanak és gyujtogatnak. A zendülő katonák hatalmukba kerítették Fehértemplom városát. A villamosteletet tönkretették úgy, hogy az éjjel Fehértemplom teljes sötétségben maradt. Hatalmukba kerítették a postát is és a telefonvezeteket elvágták. Ellenőrizhetetlen hírek érkeznek mindenütt, hogy a rend teljesen megbomlott, mindenütt rabolnak, fosztogatnak és gyujtogatnak. Állandó lövöldözés folyik és emberéletben is kár esett.

Széphelyen szintén nagy a zavar. Hazatért katonák betörték a korcsmákba, leírták magukat, mire megkezdődött a rablás és a gyujtogatás. Egész házsorok lángokban állnak. Az állomás épületét szintén megszállták és miután az összes iratokat kidobálták, az épületet kifosztották, majd felgyujtották. Koross főispán intézkedett, hogy a szomszédos Hidásliget községből Bodrossy százados vezetésével egy század honvédkatona és csendőrök menjenek át ma délelőtti, hogy a fékezett rablóbandát megfékezzék. Utasításuk van arra is, hogy amennyiben nem lehetne őket szép szerével leszerelni, a katonák fegyverüket használják.

Bereksző község helyzete még szomorubb. Pénteken délután mintegy tíz hatvanegyes katona megjelent a községben és kijelentették, hogy most már senki sem parancsot nekik, ők az urak. Első dolguk volt betérni Schlesinger Bernát korcsmájába, ahol pálin-

kát rendeltek. Miután azonban már kisse ittasok voltak, Schlesinger nem adott nekik pálinkát, hanem bort szolgált fel nekik. A korcsmában körülbelül öt óráig ittak, akkor zandment összetörték és hangos káromkodások között fizetés nélkül eltávoztak. Kiérve az utcára, megkezdődött a lövöldözés. Csatlakozott hozzájuk egy csomó berekszői román polgári lakos is és baltákkal lefegyverkezve megkezdtek a rablást. Betörték a házakba és mindent, amit lehetett elvittek, vagy kidobáltak az utcára. Mikor ezt a mulatságot megalégölték, gyujtogatni kezdtek. Először a kazlakat gyujtották fel, majd a házakra került a sor. A községben igen nagy a pusztulás. Számos ház leégett.

Karasjeszenön és Topolyon hasonló módon garázdálkodtak. Két repülőgép kering a délmagyarországi községek felett, hogy megállapítsák, hol gyülekeznek nagyobb számmal a szökött katonák. Valamennyi községben csak kisebb bandák garázdálkodnak. Késő délután jött jelentés arról, hogy Temes megyében még Nagykövérés és Szemlak községben garázdálkodtak szabadságos katonák. Az utóbbiak kifosztották és sok helyen gyujtogatnak is. Csákon is történt rendzavarás.

A Bánáti Néptanács Temesvári polgári biztosa intézkedett, hogy Temesvárról katonaság vonuljon le a veszélyeztetett helyekre és egyébiránt is megteszi a legeszelebb körű intézkedéseket, hogy az egész Délvidéken helyreálljon a rend és a nyugalom.

Rend van a megyében.

(Aradi önkéntesek leverték az ópálosi zendülőket.)

Az arad megyei községekben a mai napon aránylagos nyugalom állott be. A megszervezett polgárórségek az aradi polgárórség és katonaság segítségével rendet teremtettek a községekben, ahol a csöcselék a hazaérkezett katonák izgatására kezdett fosztogatni. Meg kell állapítani, hogy ezeknek a zavargásoknak egyedül fosztogatási céljuk volt, menten minden nemzetiégi vonatkozástól. Csupán a csöcselékveit részt a fosztogatásokban és a zavargásokban, amelytől maga a román nép zöme, a komolyabb elem teljesen távoltartotta magát. A román nép vezetői mindenütt a legnagyobb lelkiismeretességgel igyekeznek viszatartani a népet a közrend megzavarásától, azonban ez az igyekezet a csöcselékekkel szemben, amely köztudomás szerint minden alkalmat megragad a fosztogatásra, nem jár sikerrel. Kétegyházán például Ardeján Miklós odaváló származású román hadnagy átutazó magyar bakákkal verte szét a fosztogató román csöcseléket.

Ópálosról jelentik: Tegnap éjjel egy negyven vagonból álló tehervonat érkezett az állomásra. A vonatot tíz német katona kísérte. Mikor a vonat bejött, az állomásnál levő szabadságos katonák a csöcselék segítségével lefegyverezték a német katonákat. A vasuti kocsikat feltörték, az abban levő árukat elrabolták. A rablást a csöcselék folytatta a faluban is. Tömegesen járták az utcákat, lövöldöztek. A tömeg gyűlést tartott, amelyen Óry Béla jegyzőt, Hoffmann Emil iskolaigazgatót, Bódy Bódog szőlőbirtokost és a postamestert halálra ítélték.

A község előljárósága segítségér telefonált és még az éjjeli órákban megérkezett külvonattal Lippáról az öt állomásozó önkén-

tes század és 15 csendőr, akik a lázongo tömegre sortűzet adtak. A zendülők közül egy ember meghalt, többen megsebesültek. Az önkéntesek és a csendőrök összeszedték a faluban a puskákat, a főbb kolompókat letartóztatták és a rendet helyreállították. Ópálos és Újpálos lakosai közül ma 80 főnyi polgárórséget szerveztek, amelynek ma sikerült a rendet fenntartani.

Kürtösön ellenkezőleg az Aradon elterjedt horekkel szemben, még eddig semmi zavargás nem volt. Kérdésünkre a postamester telefonon elmondta, hogy a mai napon az a hír terjedt el a községben, hogy a csöcselék éjjel támadásra készül a község jobbmodu emberei és a kereskedések ellen. Az előljáróság a hír hatása alatt telefonon kért segítséget Aradról.

Kétegyházáról jelentik: Ma reggel a pályaudvaron fegyveres katonák a csöcselék támogatásával fosztogatni kezdtek. Kifosztottak egy vonatot, bort, pálinkát, lisztet hordtak szét, egy vonatból azonkívül két vagon élő esztést raboltak el. A házakat ott az állomáson szurták le és szekerekkel hordták szét a faluba. Aradról 30 polgárőr érkezett ki, azonkívül Ardeján Miklós kétegyházai illetőségű hadnagy 15 átutazó fegyveres magyar katonából csapatot szervezett, amely a polgárórségekkel együtt lefegyverezte a zendülő katonákat. A polgárórség, miután a fosztogatók többszöri felhívásra sem széledtek szét, sorűzet adtak, amelynek egy halott és három súlyos sebesült áldozata van. Most polgárórség tartja fenn a rendet a községben.

Apateleken tegnap a fellázított tömeg megtámadta Löwy Márkus apateleki birtokos házat, fosztogatóit, rabolt és a ház butorzatát teljesen összerombolta. Löwy Márkus minden készpénzét elrabolták, s úgy őt, mint két leányát: Runsburg Sándornét és özvegy Halász Géjánét tetteg is inzultálták.

Fóthy Zoltán Aradon.

(Beszélgetés a megmentett ószentannai jegyzővel.)

Ma reggel Aradra érkezett Fóthy Zoltán ószentannai községi jegyző, akinek izgalmas megmeneküléséről egyedül az Aradi Közlöny számolt be részletes tudósításban. Az Aradi Közlöny munkatársa ma beszélt Fóthy Zoltánnal, aki a tegnapi réms nap eseményeit a következőkben mondotta el:

— Tegnap reggel 9 órakor ámentem lakásomról az irodába, ahol egy csendőr-jelentette, hogy felfegyverzett községbeli katonák a raktárból gabonát követelnek. Elmondotta a csendőr, hogy a katonák belenyugosznak abba, ha én osztom ki a gabonát, de határozam meg a szétosztás idejét. Kimentem az udvarra és megígértem a katonáknak, hogy nemcsak gabonát, hanem mindenféle élelmiszerrel fogok nekik szolgálni. De csakhamar újabb követelésekkel álltak elő. Majd előhozták a hadisegélyeket, hogy miért kapott ez annyit, az ennyit, miért kapott egyik többet, mint a másik. Ez aztán olaj volt a tüzre. A katonák között 50–60 asszony volt, akik szájkodni kezdtek. Erre én bementem az irodába. A katonák utánam tördültek az irodába. Itt lármázva felelőségre vontak a hadisegély miatt, cükrot és petróleumot követeltek. Megmondottam nekik, hogy mindenki adja be írásban panaszát, mindgyököt azonnal meg fogom vizsgálni, de így egyszerre nem tudok igazságot tenni. Ráütköztek az asztalra és azt követelték, hogy azonnal adjak nekik felvilágosítást. Újból kértem, hogy tekintsenek el ettől.

— Akkor adjál pénzt! kiáltotta az egyik katona.

— Megmondtam, hogy pénz nincs, de bevezek a fősztábornál. Felhívtam telefonon az eleki fősztábornót és jelentést tettem a dolgokról. A fősztábornó azt az utasítást adta, hogy adjak nekik előleg. Ezt megmondtam a katonáknak, de nem akarták elfogadni. Erre az az ötletem támadt, hogy elmenyek az adóhivatalba. Azt gondoltam, hogy így talán megmenekülhetek. A katonák azonban kibánni kezdtek:

— Nem szabad elmenni! Pénzt, vagy élet!

Láttam, hogy ezekkel nem lehet boldogulni. Kivettem tehát zsebemből a pénztárkulcsot és odaadtam a katonáknak, akik a pénztárkulcsot nem tudták kinyitni. Néhányan elmentek a pénztárhoz, aki a másik kulcsot őrizte és a súlyosan beteg embert az ágyból kicserélték és magukkal hurcolták. A pénzt kivettem és szétosztották maguk között. Közben megérkezett dr. Kuku Vazul orvos, aki kérésre csillapítani kezdte a fősztábornókat, de nem hallgattak rá. Én hazamentem. A katonák utánam rohantak és visszavitték az irodába. Ekkor előállott az egyik katona:

— Most őrizetbe vesszük a jegyzőt, elvisszük a lakására, reggel folytatjuk a számolást s azután vegzünk vele.

A katonák hazavitték az udvaromat kifosztották és őrizetbe vették a házamat.

— Most már nincs ur! Most már mi vagyunk az urak! kiáltották a katonák, akik ételt és italt követeltek. Majd az egyik szobában kártyázni kezdtek. Én, a feleségem és két gyermekem aggodalommal vártunk szunkra. Kínos lassúsággal teltek az órák. Éjjel két óra után bejött hozzánk két katona. Az egyik odajött hozzám és azt mondotta, hogy meg akar menteni, mert jóakaróm. A két katona kiment, hogy megnézzék, hogyan menthetnének meg. Ebben a percben lövés dördült el. Az egyik katona, aki a homlokán megsebesült, berohant és ordítani kezdett:

— Itt vannak Aradról a katonák!

A másik szobában levő ittas katonák között páni tört ki és hanyat-homlok menekültek. Az ablakhoz ugrottam és megkérdeztem, ki az. Magyarul válaszoltak, hogy menekülünk az ablakon. Feleségemet és a gyermekeimet kiemelttem az ablakon és én is utánuk ugrottam. Ujszentannára menekültünk. Hogy azután mi történt, azt nem tudom.

Az egyik katona, aki szintén részt vett az expedícióban, elmondotta, hogy a jegyző meg-

mentése után a jegyzői lakás körüli házakból szintén erős tüzet kaptak s e közben lelte halálát Martics Géza s ekkor sebesült meg Havas önkéntes. Később sikerült a zendülőket szétverniük. Az ószentannai különítményt dr. Böszörményi László tüzérszázados vezette, részt vett benne Schnisszingen tüzérszázados, gróf Keglevich tüzérhadnagy, Balla Béla vadászhadnagy, Kerényi és Scherer zászlósok. Most már megállapítást nyert, hogy Martics Géza az éjszakai harc áldozata özv. Martics Jánosné ószentannai jómódú asszony egyetlen fia, aki önként vállalkozott az expedíció kalauzolására. Tegnap elfogtak hat zendülőt, akiket ma reggel szabadon bocsájtottak az-

Megkötöttük az olaszokat a fegyverszünetet.

(Milyen területeket kell érinteni? — A hadsereg főparancsnokság mesterkedéséről.)

Budapestről jelentik: Károlyi Mihály gróf miniszterelnök Lovaszy Márton kultuszminiszter társaságában fogadta a budapesti lapok tudósítóit, akiknek a következőket mondotta:

— A volt osztrák-magyar hadügyi kormány október 29-én megkezdte a fegyverszünetre vonatkozó tárgyalásokat, amelyek mind-azideig mennek még befejezve. A magyar kormány nem tette magáévá a külügyminiszterium ajánlatát és november 1-én elrendelte önállóan az azonnali fegyverletételt. Fgyelemben vette a magyar kormány, hogy az entente által követelt feltételek olyan súlyosak, hogy azok a fegyverletételtől csupán formában különböznek. A magyar kormány ezen lépését az Armeeoberkommando akadályozni igyekezett. Nevezetesen a fegyverletételt periktualása elé górdított akadályokat. Hosszu tanácskoások indultak meg. A magyar kormány további kikötése volt, hogy nemcsak az olasz fronton levő magyar csapatok fegyver le a fegyvert, hanem a magyar területen levő osztrák csapatok is.

— November elsejétől Magyarország mint semleges állam akar szerepelni és sze epel is. A kormány hivatalbalépése óta szakadatlanul foglalkozott a kérdéssel és tegnapig kellett küzdeni, amíg végre a maga álláspontját érvényre tudta juttatni. Most az a helyzet, hogy az egész hadsereg belement a fegyverletételebe és fegyverszünetbe.

Megjegyezte a miniszterelnök, hogy a külügyi kérdésekben maga tárgyal és az Armeeoberkommando csak úgy egvezett bele a fegyverletételebe, ha a felelőséget a magyar kormány vállalja, amit a kormány meg is ígért.

A miniszterelnök ezután a belső rend helyreállításáról mondotta, el a kormány szándékait és eddigi tevékenységét. A belső rend helyreállítása érdekében megszervezték községenként a polgárőrséget, folyamatban van a nemzetőrség szervezése és megtörtént a vasúti vonalak és raktárak biztosítása is. A sajtószabadságról szóló javaslatot legközelebb kiadják az újságírók testületének. Kéri a kormány az újságírók testületét, hogy terjesszen elő memorandumot, amely az újságírók kívánásait tartalmazza.

Budapestről hivatalosan jelentik: Az olaszokkal kötött fegyverszünet alapján beszüntettük az ellenségeskedéseket.

Az olasz fegyverszüneti feltételek a következők:

Az ellenségeskedések rögtön megszüntetése szárazföldön, vízben és levegőben. Ausztria-Magyarország teljes leszerelésére és az összes csapatok visszavonására, amelyeket az Északi tengertől Svájcig harcolnak.

zal, hogy menjenek Ószentannára és hirdessék ki, hogy ma délelőtt tíz óráig mindenki szolgáltatassa be fegyvereit, ez esetben senkinek nem lesz bántódása. Minthogy a kitűzött terminusig csak kevés fegyvert szolgáltatottak be, egy különítmény indult Ószentannára. — Ószentannán maguk mellé vették dr. Kuku román orvost, akinek vezetésével bejárták a falut. A templomban a pap, továbbá a tisztek beszédet intéztek a néphez, amelyet újból felhívtak a fegyverek beszolgáltatására. A csendőriaktanyában nagymennyiségű fegyvert ideztek fel. A házkutatások során sok elrejtett fegyver került napfényre. A faluban rend uralkodik.

Ausztria-Magyarország területén csakis 20 hadosztályból álló katonaság képezhető a békeállomány létszámával. A hadosztály- és hadtest-tüzérség és anyag fele, valamint azon anyagok fele, amelyek az osztrák-magyar csapatok által kiürítendő területen vannak, a szövetségesek által megállapítandó helyen gyűjtendő össze.

Mindazon területek, amelyeket Ausztria-Magyarország a háború kezdete óta megszállott, kiürítendő és a megszálló csapatok a szövetséges hadsereg főparancsnoksága által megállapítandó határig visszavonandók és pedig a következő vonalakra:

Az Umbrail csucstól egészen a Stilszi-hágóig. Ez a vonal a Reciai-alpesek mentén fog haladni egészen az Etsch és Assa forrásáig a Rothen- és Brenner-hágón keresztül. Itt az Etsch és a Viller magaslatain futó vonal délre hallik, átlépi a toblachi hegyeket, eléri a Carmi-alpok határát. Itt a határok mentén fog haladni a Tavishegyig és a Tavis-hegyen túl a Juliai-alpesek vízválasztóján át a Pradil hágóig és az Idráig.

Ettől a ponttól kezdve a vonal délkelet felé a Schellberg irányában halad és magában foglalja a Száva medrét mellékfolyóival együtt. A Schellbergtól kezdve a tengerpartra fordul, úgy, hogy a Costica Massuglio és Valera a még kiürítendő területhez tartozik. E szerint követni fogja a mai Dalmácia határait, úgy, hogy a kiürítendő területekhez a sebenicei völgy összes folyói és völgyei tartozni fognak. Ide fognak tartozni az összes szigetek, amelyek Dalmácia északi és nyugati részén fekszenek. Ezeket a kiürített területek a szövetségesek és Amerika csapatai fogják megszállani. Ezeket a területeken az összes vasúti anyagot meg kell hagyni.

Ezen egész hadianyag kiszolgáltatandó a szövetségeseknek.

A szövetségeseknek joga van az osztrák-magyar területen levő minden uton: vizen és vasuton csapataiknak az osztrák-magyar szállítóeszközök használatára. Ausztriában mindazon stratégiai pontoknak a megszállása, amelyek a szövetségesek szükségesnek látnak. Végül a szövetségeseknek joguk van fizetés ellenében bárhol rekvirálni.

A német csapatoknak 15 nap alatt el kell vonulniuk nemcsak az olasz frontról és a balkán-frontról, hanem a monarchia egész területéről. Az el nem vonuló német csapatokat internálni kell.

Ausztria-Magyarország területén a közgazgatást a helyi hatóságok látják el a szövetséges megszálló csapatok állomásparancsnokságának ellenőrzése mellett. A szövetsé-

gesek hadifoglyai és internáltjai hazaszállítandók hasonló ellenintézkedés kötelezettsége nélkül. A kiürített területeken maradt sebesülteket az osztrák-magyar személyzet ápolja.

Feltételek a tengeren: Az ellenségeskedés azonnali beszüntetése. A semlegeseknek tudtul adassék, hogy a szövetségesek hadi és kereskedelmi hajóinak területiális vizeken szabad útja van. Tizenöt osztrák-magyar tengeralattjáró, továbbá az osztrák-magyar vizeken levő összes német tengeralattjárók kiszolgáltatása. Az összes többi tengeralattjáró lefegyverzése. Három csatahajó, három könnyű cirkáló, kilenc torpedóuzó és aknarakó, hat dunai monitor átadása a szövetségeseknek. A szövetségesek hadi és kereskedelmi hajóinak szabad forgalma az Adrián, a Dunán és mellékfolyóin. A szövetségeseknek joguk van minden védelmi nívót, megszállni, vagy lerombolni.

... szövetségesek a blokádot a jelenlegi feltételek mellett fenntartják. A tengerészei minden légi járműveinek kiszolgáltatása.

Valamennyi szárazföldi és tengeri erőd, továbbá a Póla védelmére berendezett sziget, a hajógyárak és arzenálok megszállása. A szövetségesektől elvett összes kereskedelmi hajók visszaadása.

Megjegyzendő, hogy a fenti fegyverszüneti feltételek nem prejudikálnak a későbbi békeknek. Az utak és víziutak használatára vonatkozó pontot nem lehet úgy értelmezni, hogy az ellenséges hadseregek szabad utat nyernek a Németország elleni támadásra.

Bomlik az alkotmánypárt.

(Tisza István utolsó üzenete)

Budapestről jelentik: A 48-as alkotmánypárt egy csoportja Bolgár Ferenc elnökkel az élén kivált a pártból. Mint önálló pártokiváltók képviselők akarnak működni és támogatni fogják a kormányt az ország területi integritásának megvédésében és a rend fenntartásában. Az Apponyi-csoport, a kisgazdák és a demokraták beléptek a Nemzeti Tanácsba.

Budapestről jelentik: Lapjelentések szerint Tisza István gróf kevéssel halála előtt Sandor János utján a következő üzenetet küldötte polgári barátainak:

— Akadályozva vagyok abban, hogy közelebb jöjjenek, azért most arra kérek benneteket, fogadjátok a helyzetet úgy, ahogy van. Ma minden magyar embernek kötelessége, hogy alkalmaszkodjék az adott viszonyokhoz és mindent el kell követni, hogy a kormány működése ne ütközzék akadályokba.

Néhány órával később megtörtént a katasztrófa.

Budapestről jelentik: Edelsheim Gyula Lipót gróf, Széchenyi Alajos gróf és Hadik-Barkóczy Endre gróf átiratot intéztek a radikális párthoz, amelyben bejelentik a Magyar Nemzeti Tanácshoz való csatlakozásukat és hangsúlyozzák a főrendiház reformálásának szükségességét, ugyszintén egy mélyreható bírtokreform szükségességét. Együttal felajánlják szolgálatukat a népképviselőnek a bírtokreform radikális keresztülvételében.

KÖZÉLELMÉZÉS.

— Káposzta kiosztás. Értesitem kereskedőket és a közönséget, hogy káposzta érkezik, melyre az utalványok folyó hó 4-én, hétfőtől kezdve hivatalomban kiválthatók. A káposzta kiesénybeni eladási ára 62 fillér kilogrammonként. — A közlélemezési hivatal

HIREK.

— **Bokányi Dezső Budapest kormánybiztosa.** Budapestről jelentik: A Nemzeti Tanács tegnap Bokányi Dezsőt, a szociáldemokrata-párt egyik vezetőjét Budapest kormánybiztosává nevezte ki. Bokányi ma átvette hivatalát a városházán.

— **A román kamara üdvözlötte.** Budapestről jelentik: A Magyar Távirati Iroda jelenti Bukarestből: A kamara tegnapi ülésén több képviselő felkérte a külügyminisztert, tolmácsolja a magyar kormánynak a román kamara üdvözlését. Bukarestből jelentik: A kamara ülésén Ionescu Porfena konzervatív képviselő a következőket jelentette ki: Tekintettel az osztrák-magyar monarchia föderalizására, a magyarországi románság vezetői Erdély részére autonómiát kértek. Célszerűnek tartom, hogy a román kamara a budapesti parlamenttől érfflakat annak a kívánságnak kapcsán üdvözzölje, hogy törekvéseit teljes siker koronázza.

— **Haza akartak jönni a 28-as vadászok.** Ma délelőtt felkereste hivatalában dr. Barabás Béla főispánt a 28. vadász zászlóalj két tisztje, közölték vele, hogy a zászlóalj husz tisztje és kétszáz legénységi embere, akik Kárásebesen a pótzászlóaljnál tartózkodnak, szeretnének Aradra jönni, hogy itt szolgálatukat a rend fenntartására felajánlják. A főispán a kérelem teljesítése érdekében táviratot intézett a hadügyminiszterhez.

— **Dr. Zimmermann Károly lemondott bizottsági tagságáról.** Dr. Zimmermann Károly dr., az aradvármegyei kórház igazgató főorvosa ma levelet intézett a polgármesterhez, amelyben bejelentette, hogy törvényhatósági tagságáról lemond. Lemondását azzal indokolja, hogy egy kisebb tisztviselőnek akar helyet csinálni, mert a tisztviselők nagyon is rá vannak arra szorulva, hogy érdekeiket a kommunálásban képviselők.

— **Követeket küldünk a szomszéd államokba.** Budapestről jelentik: A lapok értesülése szerint közvetlenül a külügyminiszterium felállítását után a magyar állam követeket küld a semlegesekhez, azután pedig az ellenséges államokba. A kormány mindenekelőtt a cseh államba, a jugoszláv államba és Német-Ausztriába akar követeket küldeni. Magyarország követel utján felakarja ajánlani közreműködését a népszövetség javára.

— **Csernoch a papsághoz.** Esztergomból jelentik: Csernoch János hercegprímás tegnap az ország papságához köriratot intézett, amelyben utal arra, hogy Magyarország viszszerzerte teljes függetlenségét. Az önálló berendezkedés, a békekötés, a békére való átmenet, az élelmezés és a közrend biztosítása nagy feladatok elé állítják a kormányt. Teljesítsük kötelességünket és bizzunk a Mindenható Isten bölcsességében — írja a hercegprímás — aki utasítja a papságot, hogy vegyenek részt a helyi Nemzeti Tanácskozások működésében.

— **Térjenek vissza a kiszökött rabok.** Budapestről jelentik: Az egyes fogházakból és katonai fogdákból erőszakosan kibocsájtott foglyok egy részét visszatért, a másik részük azonban büntetéstől felve nem mer jelentkezni. A hatóságok a kormány utasítására most felszólítják a foglyokat a visszatérésre.

— **Megindul a tőzsdei magánforgalom.** Budapestről jelentik: A tőzsdetanács november 3-án teljes ülést tartott. Elhatározta, hogy a tőzsdei magánforgalmat november 4-én megindítja. Nehogy azonban kőszá rémlírek izzalma folytán a tőzsdén árrombolások idéztessenek elő, kimondták, hogy további intézkedésig tilos ügyletet az illető értékpapírban előfordult záróárfolyamánál alacsonyabb árfolyamon kötni. Azokat, akik a tilalmat megszegik, a tőzsdéről kizárják.

— **A Vészi-család kettős gyász.** Kévéssel ezelőtt adtunk hírt arról, hogy dr. Vészi Gyulát, a kiváló orvostudóst, Vészi Józsefnek, a Pester Lloyd főszerkesztőjének fiát nagy tudományos kitüntetés érte: kinevezték rendes tanárrá a debreceni egyetem orvosi fakultására. Annál nagyobb, fájdalmasabb részvétet kelt most az a szomorú hír, hogy a kiváló fiatal tudós pénteken spanyol betegség következtében meghalt Budapesten. Sorsát még tragikusabbá teszi az a fájdalmas eset, hogy felesége halálát is meg kellett érnie. — Fialat felesége is spanyolbeteg volt s egy nappal előbb halt meg. A nagyképzettségű fiatal tudós huszonkilenc éves volt, de önálló kutatásaival már Németországban is ismeretessé tette nevét. Dr. Vészi Gyula ott volt a debreceni királylátogatáson, az egyetem megnyitására s betegen érkezett haza. Feleségét is betegen találta Itthon s mind a kettőjüket szanatóriumba vitette be családjuk gondos ápolás végett. De az orvosi tudomány már nem segíthetett rajtuk. A Vészi-család gyász megrendítő gyász az egész magyar közéletnek és a tudományos világnak.

— **Ítélet a szegedi hadseregszállítási perben.** Szegedről jelentik: A háború negyedik hónapjában, 1914. december havában Szegeden letartóztatták Meix Valter élelmezési főhadnagyot, Szab József és Makovecz Adolf őrmestereket, Pick Jenő szalámigyárost és Domán Máttyás szőnyegnagykereskedőt, akiket azzal vádoltak meg, hogy a hadseregszállítások körül visszaéléseket követtek el. A polgári állásban levő vádlottak ügyében még 1915. év végén rendkívül súlyos ítéleteket hoztak a polgári büntető bíróságok, a katonai vádlottak elleni vizsgálat azonban 1918. június haváig tartott. Most hirdette ki a hadbíró az ítéletet. Meix Valter élelmezési tisztet a hadsereghől való elbocsájtásra, négy évi súlyos börtönre és 300 korona pénzbüntetésre ítélte a hadbíró. Szab József őrmester három és fél évi súlyos börtönbüntetésre, Markovecz Adolf őrmester pedig három évi és egy hónap súlyos börtönbüntetésre kaptak s mindkettőjüket felokozták. Pick Jenő tartalékos főhadnagyot hét napi szabafogságra ítélte a hadbíró. Dományt négy rendbeli rend és fegyverem elleni vétség elkövetésében találták bűnösnek, a többi igen súlyos vádak alól pedig felmentették.

— **Az elittkolt fegyenc.** A várból kiszökött fegyencnek közüll, amint az események mutatják, több tartózkodik Újrejtőve Aradon. Szánalomból, vagy félelemből egyesek maguknál rejtgetik ezeket a szerencsétleneket, a helyett hogy tisztét jelentést tennének róluk a katonai parancsnokságon vagy a rendőrségen. Ma Stauber Andor dr. gáji tiszti orvos beteghez hívták. A beteg ájában Oláh-utca 19. szám alatt Kovács József nevű ottani lakos házában feküdt. Stauber dr. megvizsgálta az erősen lázas, valószínűleg spanyolbajos beteget s megkérdezte a háziúról, hogy ki az. A házigazda zavartan felelte: — Egy német katonai!

De a további faggatásra bevallotta, hogy bizony a beteg — szökevény fegyenc, ki tegnapelőtt szabadult ki a várbeli börtönből. A nedves hideg időben meghűlt, megkapta a lárványos betegséget és most élet-halál között lebeg. A tiszti orvos intézkedésére beszállították a kórházba. Közben azonban kiderült, hogy az illető nem német katonai, hanem Csök Tivadar 75. gyalogezredbeli 21 éves katonafegyenc, kinek 3 évi börtönbüntetéséből már csak hat hónapja volt hátra.

— **Adakozás.** Németh Ödön tegnap délelőtt elsőnek adományozott 500 koronát a polgárőrség céljaira.